

حضور کمرنگ
بخش خصوصی
در اکتشافات

نادر علی اسماعیلی دهج رئیس پیشین سازمان نظام مهندسی معدن کشور

رئیس کمیسیون معادن اتاق بازرگانی ایران چند بیپیش از حضور کمرنگ بخش خصوصی در اکتشافات سخن گفت. بنا بر تجربیات و اطلاعاتی که در زمینه معادن کشور دارم، می‌توانم به نوعی حرف جناب شکوری، رئیس کمیسیون معادن اتاق بازرگانی ایران مبنی بر کمرنگ بودن حضور بخش خصوصی در بحث اکتشافات معدنی را تایید کنم. اگر بخواهیم به صورت تخصصی و کارشناسی به مناطق معدنی نگاهی بیندازیم باید بگوییم که هر استان منطقه معدنی به سه بخش تقسیم‌بندی می‌شود. نخست قسمتی است که قابلیت انجام فعالیت‌های معدنی را دارا نیست؛ مانند کویرها، قسمت بعدی بخشی است که قبلاً در آن محدوده فعالیت معدنی انجام می‌شده اما بنا به دلایل گوناگون، مجوز فعالیت‌های معدنی در آن نواحی باطل شده‌است. این توقف فعالیت‌های معدنی، چوب لای چرخ معادن کرده و از آنجا که در این مناطق در اختیار معاونت امور معادن و صنایع معدنی کشور است، باید توسط این سازمان فکری به حال این مناطق از کار افتاده شده و اقدامات مهمی صورت گیرد. بخش اخیر نیز بخشی است که باید در دست مردم باشد. منظور از مردم حضور و بهره‌برداری افراد و شرکت‌های غیر دولتی و غیر خصوصی در بخش معدنی است که در بحث اکتشافات متاسفانه شاهد این اتفاق نیستیم. ضمن ابراز تاسف درباره نبود حضور کافی بخش خصوصی در بخش‌های اکتشافات معدنی، باید خاطر نشان کرد که طبق تقسیم‌بندی گفته شده، باید یک‌سوم سهم معدنی هر منطقه در اختیار مردم و به نوعی شرکت‌های خصوصی باشد اما چیزی که امروزه شاهد هستیم آن است که در بحث اکتشاف، مردم سهم چندانی در فعالیت نداشته و اغلب دست نهادهای دولتی و شرکت‌های خصوصی است و این مقدار در واقعیت شاید حتی به ۵ درصد هم نرسد. از این جهت به نظر می‌رسد که حرف رئیس کمیسیون معادن اتاق بازرگانی ایران درست باشد. همچنین لازم به ذکر است که در نظر کارشناسان معدنی و اقتصادی، این اتفاق و حضور کمرنگ مردم در اکتشاف به ضرر مردم و شرکت‌های خصوصی فعال در حوزه معدن است. چراکه اغلب این افراد علاقه به فعالیت و یا حتی سرمایه‌گذاری در بحث اکتشافات معدنی دارند اما به دلیل بسته بودن بلوکه‌های تقسیم‌بندی شده و حضور شرکت‌های خصوصی و سازمان‌های دولتی جایی برای حضور آنان نیست. اما در بحث بهره‌برداری از معادن، شرایط متفاوت است. درصد حضور مردم و بخش خصوصی و مشارکت آنان در قسمت بهره‌برداری از معادن بیشتر از سهم آنها در اکتشافات معدنی است. طی این ۸ سال محدوده‌های معدنی مختلف کشور بین بخش‌های مختلف خصوصی و دولتی بلوکه بندی و تقسیم بندی شده و عملاً مردم جایی در این تقسیم بندی ندارند. به این صورت که به هر سازمان دولتی و خصوصی چندین ناحیه تعلق گرفته و جایی برای حضور مردم در بحث اکتشافات در نظر گرفته نشده‌است. طبق این بلوکه‌بندی‌ها بیشتر اکتشافات معادن مهم و بزرگ در دست نهادهای مانند سازمان زمین شناسی قرار دارد و اگر مردم و بخش خصوصی فعالیتی در زمینه اکتشافات دارند، اغلب معادن کوچک مقیاس است. این تخصیص محدودها نیز صدای اعتراض مردم و بخش خصوصی را برانگیخته و نمی‌توان از این مسئله به سادگی گذشت. شایان تأکید است که به عقیده من مناسب است تا وزیر صنعت، معدن و تجارت گروهی از متخصصان را مامور کرده تا بررسی شود که در طی این ۸ سال مبنای این اختصاص پهنه‌های معدنی چه بوده‌است. همچنین توسط یک گروه معتمد و بی‌طرف بررسی شود که آیا نتایج چشم‌گیری طی تقسیم‌بندی‌های انجام شده بین سازمان‌ها و نهادهای دولتی به‌دست آمده یا خیر. علاوه بر تمامی مباحث مطرح شده، مسئله اصلی که باید به‌صورت ویژه‌ای به آن پرداخته شود، بحث منابع مالی این شرکت‌های دولتی و خصوصی است که چه میزان منابع مالی دولتی در این پهنه‌های معدنی اختصاص یافته و آیا تولید ثروت متناسب با این سرمایه‌گذاری‌های انبوه به‌دست‌آمده‌است یا خیر. این اقدامات همه در راستای تصمیم‌گیری درباره حضور مناسب مردم و نهادها در معادن چه در بحث اکتشاف و چه بهره‌برداری معدنی است که کارشناسان و فعالان معدنی امیدوارند هر چه زودتر عملی شوند.

چشم‌انداز معدنی

editor@smtnews.ir

وام‌گیرندگان به‌موقع بازپرداخت‌ها را انجام می‌دهند.

صدور ضمانتنامه بورسی برای بیش از ۱۰۰ میلیارد تومان در برنامه‌های سال ۱۳۹۹ است و علاوه بر این پرداخت سود یارانه‌ای ۲ درصدی به طرح‌های دانش‌بنیان، پرداخت سود تسهیلات برای خرید ماشین‌آلات داخلی و افزایش سهم در بازار سرمایه در تامین مالی به میزان ۲۰ درصد نیز در برنامه است. پیش‌بینی شده در سال ۱۴۰۰ برنامه دست‌یابی به سرمایه یک‌هزار میلیارد تومانی اجرایی شود.

معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت گفت: برآورد می‌شود ارزش

بیمه‌نامه‌های صندوق بیمه معدن امسال نسبت به سال گذشته به رشد

بیش از ۳ برابری برسد.

به گزارش روابط‌عمومی سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع

معدنی ایران، تعداد بیمه‌نامه‌های صادرشده از ابتدای امسال تا پایان

دی به ۳۰ فقره رسیده که بیش از ۷۰ درصد آنها (۲۲ فقره)، مربوط به

حوزه بهره‌برداری و فرآوری معادن بوده و بقیه مربوط به حوزه اکتشاف

رشد ۳ برابری
ارزش
بیمه‌نامه‌های
معدنی

اکتشاف معادن

ضروری برای محیط‌زیست ندارد

کاهش مهلت استعلام اکتشاف معدنی بحثی است که چندی پیش از سوی هیات مقررات‌زایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار مطرح شد. این مصوبه مبنی بر کاهش مهلت پاسخگویی سازمان حفاظت محیط‌زیست به استعلام‌های صدور مجوز اکتشاف معادن از یک ماه به ۱۰ روز کاری بوده و به منظور تسهیل روند توسعه‌های معادن اعلام شده است. در نگاه اول به نظر می‌رسد این کار به روند پیشرفت و توسعه بخش معدن به‌ویژه بحث اکتشافات سهولت بخشد اما در بررسی عمیق‌تر شاید این‌گونه به نظر نرسد. حال چند مسئله پیر و این بحث مطرح می‌شود: در قدم نخست آیا کاهش مهلت استعلام اکتشافات معادن، در عمل شدنی است؟ مزایا و معایب این مصوبه چیست و آیا این اتفاق را می‌توان در راستای بی‌توجهی به مسئله توسعه پایدار در بخش معدن دانست؟ با توجه به پشت‌سر گذاشتن روز درختکاری و توجه به محیط‌زیست، با کارشناسان و فعالان حوزه معدن و اکتشافات معدنی گفت‌وگو کرد که در ادامه می‌خوانید.

ملیکا انصاری
editor@smtnews.ir

سیاست‌های فراموش شده در مصوبه‌های معدنی

متاسفانه توجهی به روند و ظرفیت‌های اداری جاری در کشور نکرده‌اند. وی افزود: در متن قانون اساسی برای استعلام اکتشاف معادن ۲ ماه فرصت در نظر گرفته شده که این مدت نیز از نظر کارشناسان کوتاه بوده و در عمل این روند بیش از این زمان بر است. زینال‌زاده در این باره ادامه داد: اگر سازمان‌های مربوط به بحث

استعلام اکتشاف معادن دارای داده‌های GIT یا سامانه مناسب برای استعلام باشند، این روند در کمتر از ۱۰ روز به سرانجام خواهد رسید. اما با شرایط فعلی موجود در سازمان‌های کشور، چنین کاهش مدتی امکان‌پذیر نیست.

تقابل ثمره مصوبه

زینال‌زاده ضمن ابراز نگرانی درباره ثمره مصوبه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن گفت: به نظر می‌رسد معایب این مصوبه مطرح شده در زمینه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن بیشتر از مزیت‌های آن است. این کارشناس معدنی افزود: در گام نخست باید توجه شود که تصویب طرح‌های غیرقابل اجرا، در طولانی‌مدت دستگاه‌های اجرایی کشور و همچنین نهادهای مرتبط را در برابر یکدیگر قرار می‌دهد. به عبارت دیگر جایگاه مدیریت سازمان‌ها و نهادهای مختلف در طی سال‌ها دستخوش تغییر شده و فردی ثابت در این سمت باقی نخواهد ماند اما با تصویب این‌گونه طرح‌های غیرقابل اجرا، بدنه سازمان‌های مرتبط با موضوع موردبحث در

تقابل با یکدیگر قرار می‌گیرند. وی افزود: در زمینه مصوبه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن سازمان‌هایی مانند وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی و... دچار اختلاف با یکدیگر خواهند شد. بنابراین به‌عنوان ثمره مصوبه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن می‌توان به ایجاد تقابل و تضاد بین نهادهای نامبرده در طی سال‌ها اشاره کرد. زینال‌زاده تأکید کرد: این مصوبه به نظر من نه تنها باری از روی دوش معادن بر نمی‌دارد بلکه طی گذر زمان تبدیل به دردهایی کهنه می‌شود.

رها شدن معادن

این کارشناس معدنی با اشاره به تعریف و جایگاه واژه تخریب‌نزد عموم جامعه گفت: واژه «تخریب» در آذهان عمومی به این معناست که چشم‌انداز طبیعی طی عملیاتی دچار تغییرات شده و بدون بازسازی به وجهه‌های زشت رها می‌شود. معدنکار زمین را می‌شکافد، ماده معدنی را استخراج می‌کند و متاسفانه معادن بدون بسته شدن در طبیعت باقی می‌مانند. مشکل ما میزان تخریب محیط‌زیست به‌واسطه معادن و عملیات معدنی نیست بلکه مسئله رها شدن معادن و آسیب‌زیست محیطی ناشی از این بسته نشدن است. زینال‌زاده افزود: در کشور ما معدنکاری در ۳ مرحله اکتشاف، استخراج و فرآوری تعریف می‌شود اما در بسیاری از کشورها به این ۳ مرحله، مرحله پایان کار و

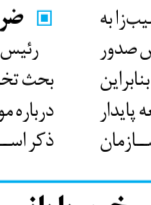
روند استعلام زمان‌بر است

شهیدی افزود: اگر منطقه درخواست‌شده برای اکتشاف جزو ناحیه ممنوعه باشد، اجازه اکتشافات داده نمی‌شود. به نظر می‌رسد این کاهش مهلت استعلام در واقعیت قابلیت اجرا ندارد.

اکتشافات معدنی مخرب نیست

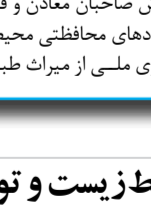
علیرضا شهیدی ضمن تأکید بر مخرب نبودن اکتشافات معدنی گفت: در زمینه دغدغه‌های خسارت‌های واردشده به محیط‌زیست و دغدغه‌های مطرح‌شده از سوی برخی کارشناسان در توسعه پایدار کشور، باید خاطر نشان کرد که ذات اکتشافات آسیب‌زا به محیط‌زیست نبوده و جنبه کارشناسی دارد و افزایش صدور پروانه‌های اکتشاف به‌طور ذاتی مخرب نیست. بنابراین بحثی که از سوی برخی درباره بی‌توجهی به توسعه پایدار مطرح می‌شود، قابل قبول نیست. به گفته رئیس سازمان

زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی، اکتشافات عمل بررسی منطقه‌ای از جهت شناسایی ظرفیت‌های معدنی است نه شروع عملیات معدنکاری و فرآوری. از طرفی باید خاطر نشان کرد که کاهش مهلت استعلام اکتشافات معادن نه تنها به بخش معدنی کشور کمک نمی‌کند، بلکه میزان خطار را در کشف مناطق معدنی کشور بالا می‌برد و از این جهت به نظر می‌رسد این مصوبه کاهش مهلت استعلام، به نفع محیط‌زیست کشور نباشد.

ضرورت نظارت بر معدنکاری

رئیس سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور در بحث تخریب محیط‌زیست از سوی معادن، در ادامه گفت: درباره موضوع تخریب محیط‌زیست از سوی معادن شایان ذکر است که وظیفه حفاظت از محیط‌زیست دوجانبه بوده

فقر، توزیع عادلانه ثروت و رفاه برای نسل کنونی است؛ ضمن اینکه انصاف را رعایت کرده و منابع و محیط‌زیستی که منشأ این رفاه و ثروت شده‌اند را برای نسل‌های بعد نیز حفظ کرد. براساس گزارش برانلند، توسعه پایدار عبارت است از برآورده کردن نیازهای نسل کنونی بدون از بین بردن ظرفیت آن برای تامین نیازهای نسل‌های بعدی. در ایران نیز در دو دهه اخیر پژوهشگران و استادان دانشگاه وارد مباحث توسعه پایدار در معادن شده‌اند اما از نگاه حکمرانی اقدام شاخصی برای تدوین استراتژی نسل به اهداف توسعه پایدار انجام نشده است. اقتصاد سبز در واقع ابزارها، تکنیک‌ها و فناوری‌های مناسب مدیریت بهره‌وری و زیست‌محیطی را به کار می‌گیرد تا اثرات سوء زیست‌محیطی فعالیت‌های سازمان، کالاها و خدمات را کاهش

با توجه به روند رشد مفاهیم توسعه پایدار می‌توان به جرات گفت که بدون در نظر گرفتن جنبه‌های توسعه پایدار فعالیت‌های معدنی در آینده مختل خواهد شد و بهتر است معادن و شرکت‌های معدنی هرچه سریع‌تر با بررسی مدل‌ها و الگوهای توسعه پایدار به سمت آن گرایش پیدا کنند. توسعه پایدار مفهوم جدیدی است که به دلیل نگرانی‌های بشر درباره کمبود منابع طبیعی، رشد سریع جمعیت و تخریب شدید محیط‌زیست در کمیسیون جهانی محیط‌زیست برانلند در سال ۱۹۸۷ معرفی شد و در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس روم مورد پذیرش همه کشورهای جهان قرار گرفت. هدف توسعه پایدار ارتقای بهره‌وری و عملکرد زیست‌محیطی در راستای بهبود توسعه اجتماعی-اقتصادی است که هدف ریشه‌کنی

آیدین زینال‌زاده، کارشناس امور اکتشافات معدنی درباره دلایل احتمالی تصویب کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن به گفت: کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن بحثی است که طی سال‌ها در زمان‌های خاصی مطرح می‌شود و همچنین از نظر کارشناسی این اقدام به هیچ وجه امکان‌پذیر نیست. روند استعلام اکتشافات معدنی در کشور ما صرفاً امضا کردن برگه نیست و اقدامات گسترده‌تری برای استعلامات اکتشافی معادن لازم است. وی افزود: متاسفانه بحث کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن در انتهای دولت دهم مطرح شد و در پایان دولت دوازدهم نیز این اتفاق دوباره رخ داده است. لازم به تأکید است که در طول دوران هر یک از دولت‌های یادشده، توجه شایانی به بخش معدنی کشور و مشکلات موجود در این حوزه نشده و در روزهای پایانی به یکباره شاهد تهاجم چنین تصمیماتی در بخش معدن هستیم. به نظر می‌رسد دلیل این اتفاق که در دو دوره صدارت نام‌برده رخ داده می‌تواند تامین منافع آینده مسئولان کشور باشد.

نبود سیستم مناسب استعلام

کارشناس امور اکتشافات معدنی ضمن تأکید بر میسر نبودن مصوبه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن گفت: این مصوبه ظاهراً تبلیغاتی به نظر می‌رسد که از سوی افرادی مطرح شده که دانش تخصصی و کافی در بخش معدن به‌ویژه اکتشافات نداشته و همچنین

در ادامه، موضوع قابل توجه آن است که بنا بر گفته برخی کارشناسان و فعالان معدنی، طرح در نظر گرفته شده شورای عالی معادن، افزایش مهلت استعلام اکتشاف معادن بوده و این تغییر ناگهانی به نوعی دور از ذهن بوده است. رئیس سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور درباره مصوبه کاهش مهلت استعلام اکتشاف معادن در گفت‌وگو با گفت: به‌تازگی در شورای عالی معادن مطرح شد که مدت استعلام اکتشافات معادن افزایش پیدا کرده از ۲ ماه به ۴ تا ۶ ماه برسد چراکه روند استعلام اکتشافات معادن غیر از استعلام‌های دفتری، پژوهش‌ها و بازدیدهای میدانی را نیز می‌طلبد. روند استعلام اکتشاف معادن به این صورت است که سازمان‌های مربوط به اکتشافات معادن درخواست ارائه‌شده از سوی معدنکار را براساس نقشه‌های مخاطرات مربوط به مباحث اقلیمی، زمین‌شناسی و... بررسی می‌کنند. علیرضا

در متن قانون
اساسی برای
استعلام
اکتشاف معادن
۲ ماه فرصت
در نظر گرفته
شده که این
مدت نیز از نظر
کارشناسان
کوتاه بوده و در
عمل این روند
بیش از این
زمان‌بر است

سخن پایانی

بدون آسیب به محیط‌زیست، جنگل‌ها و مراتع یکی از وظایف مهمی است که نه تنها بر دوش صاحبان معادن و فعالان معدنی است بلکه تمامی سازمان‌ها و نهادهای محافظتی محیط‌زیست و وظیفه دارند تا همزمان با بهره‌برداری ملی از میراث طبیعی، صدمه‌ای به بخش

نیمه اسفند و آغاز هفته منابع طبیعی، نمادی از پاسداری منابع طبیعی و زیستی است و ضرورت بازسازی و استفاده بهینه از منابع طبیعی را به ما یادآور می‌شود.

در همین حال بهره‌وری از معادن به‌عنوان یکی از منابع طبیعی

دیگری از منابع طبیعی کشور وارد نشود. در همین راستا انتظار می‌رود تا سازمان‌های مربوطه با همکاری یکدیگر علاوه بر رونق بخش معدن، در جهت حفظ و نگهداری شایسته تمام منابع طبیعی کشور کوشا باشند.

چالش‌های معدنکاری، محیط‌زیست و توسعه پایدار

فقر، توزیع عادلانه ثروت و رفاه برای نسل کنونی است؛ ضمن اینکه انصاف را رعایت کرده و منابع و محیط‌زیستی که منشأ این رفاه و ثروت شده‌اند را برای نسل‌های بعد نیز حفظ کرد. براساس گزارش برانلند، توسعه پایدار عبارت است از برآورده کردن نیازهای نسل کنونی بدون از بین بردن ظرفیت آن برای تامین نیازهای نسل‌های بعدی. در ایران نیز در دو دهه اخیر پژوهشگران و استادان دانشگاه وارد مباحث توسعه پایدار در معادن شده‌اند اما از نگاه حکمرانی اقدام شاخصی برای تدوین استراتژی نسل به اهداف توسعه پایدار انجام نشده است. اقتصاد سبز در واقع ابزارها، تکنیک‌ها و فناوری‌های مناسب مدیریت بهره‌وری و زیست‌محیطی را به کار می‌گیرد تا اثرات سوء زیست‌محیطی فعالیت‌های سازمان، کالاها و خدمات را کاهش

مجدید و فای‌فرد - مدیر مرکز تحقیقات فرآوری مواد معدنی ایران: یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین پایه‌های اقتصاد هر کشور منابع معدنی آن کشور تشکیل می‌دهند. نقش معادن در رشد اقتصادی بسیار جدی و راهبردی است و بهره‌برداری از معادن کشور یک ضرورت انکارناپذیر در توسعه اقتصادی محسوب می‌شود. معادن برای ادامه فعالیت خود با چالش‌های اساسی در حوزه‌های مختلف مانند محیط‌زیست، مصرف انرژی، ایمنی و بهداشت روبه‌رو هستند. در بخش استخراج با تخریب زمین‌ها، محیط‌زیست و مهم‌تر از همه نابودی منابع تجدید‌نشده (تمام منابع طبیعی) و در بخش فرآوری، بحث پساب‌های سمی حاصل از فرآیند تلغیظ کارخانه‌های فرآوری و اثرات مخرب زیست‌محیطی در کنار میزان مصرف آب مهم‌ترین چالش‌های این حوزه است.